

jelentős növekedése, amit azzal magyaráznak, hogy a felhasználók az adatbázisokban könnyebben meg tudják találni a számukra érdekes cikkek bibliográfiai adatait.

További következtetéseket lehet levonni a kért folyóiratcímek nagy számából, mivel a vizsgált könyvtár tipikus egyetemi kutatóintézménynek tekinthető. Ha a megrendelések csak kevés címet érintenek, akkor a könyvtár dönthet amellett, hogy ezeket a folyóiratokat előfizeti, és ezzel csökkenti a könyvtárközi megrendelések számát. A felmérés viszont azt mutatta, hogy jóformán néhány olyan folyóirat volt, amelyből egy évben többször kértek cikkmásolatot. Ahhoz tehát, hogy az elektronikus folyóiratok helyettesíteni tudják a könyvtárközi kölcsönzést, vagy érezhető hatást gyakoroljanak rá, az szükséges, hogy nagy számban álljanak

rendelkezésre. A vizsgálat valódi eredményeit rontja, hogy a már önállóan, a könyvtárközi kölcsönzési osztály igénybevétele nélkül rendelő felhasználók száma egyelőre ismeretlen, de valószínűleg nem jelentős.

A jelen vizsgálat is alátámasztja a korábban megjelent publikációk azon következtetését, hogy az elektronikus folyóiratoknak elsősorban a kis gyűjteménnyel rendelkező könyvtárak számára van nagyobb jelentőségük.

/SOLAR, David: Electronic full-text articles as a substitute for traditional interlibrary borrowing. = Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery & Information Supply, 11. köt. 1. sz. 2000. p. 99–118./

(Viszocsekné Péteri Éva)

Internetkönyvtáros: hagyományos szerep új környezetben

Az internet hatalmas tömegű információforrása következményeképpen a professzionális informatikusok szerepe is megváltozik.

Változó környezet

A könyvtáros mindinkább elektronikusan tárolt, többnyire hálózatba szervezett információkkal találkozik, és elektronikus úton kommunikál. Íróasztaláról könnyen és olcsón elérhet korábban elérhetetlen, vagy nem is létezett információkat, és feldolgozásukhoz nagy teljesítőképességű eszközöket kap kézhez. Mindehhez csak egy hálózatra kapcsolt PC kell. Az új környezet jellemzői: jobb és gyorsabb hozzáférés több információhoz, komplex információkeresés, elemzés és összekapcsolás, folyamatosan változó és nagy beruházásigényű technológia, a dolgok szabványosításának elmaradása, állandó tanulási kényszer.

Hagyományos szerep és szakismeret

A hagyományos könyvtárosi készségekre ma is szükség van: érteni kell az információkezeléshez, tudni kell tanulni, alkalmazkodni, értékelni, és bányászni a felhasználókkal. A szükséges szakismerethez tartozik a katalogizálás, osztályozás, indexelés, keresés, felhasználóoktatás. Aki ezeket tudja, boldogulni fog az interneten.

Lancaster írja, hogy a papír alapú dokumentumok világához hasonlóan az elektronikus világban is az a könyvtáros dolga, hogy a forrásokat a felhasználók számára fizikai és intellektuális értelemben jól hozzáférhetővé tegye. Minden hagyományos tevékenységnek megvan a folytatása az elektronikus világban, jó példa erre az elektronikus katalogizálás, nélküle az átlagos felhasználó alighanem elveszne az internet információrengetegében. Elméletben több információ közül gyors keresőeszközzel több relevánshoz lehet jutni. A gyakorlatban a találatok hatalmas száma és zajossága inkább akadályozza a lényeg megtalálását. A könyvtáros dolga, hogy tanítsa a felhasználót, és segítően lépjen közbe, ha kell.

Új szerep és szakismeret

Az új korban a tanulás és az emberekkel való bánás képessége fontosabb az információtechnológiai szakmai tapasztalatnál. A könyvtáros dolga, hogy szolgáltatásait ügyesen kínálja saját szerkesztésű weblapján, végig tudjon menni egy intranet szervezésén, ismerje a világhálón lévő forrásokat, és a köztük való navigálást stb.

Munka internetkörnyezetben

A Biz/ed elektronikus oktatási projekt egy 4000 weblapból álló közgazdasági oktatócsomag a brit

Bristol Egyetemen. Létrehozásához a következő könyvtárosi tevékenységekre volt szükség:

- *Katalogizálás az interneten*

A projekt 3 főállású informatikusa gyűjti be a világháló legértékesebbnek tartott dokumentumait. A katalógus, amely ma 1600 bejegyzést tartalmaz, egy akadémiai könyvtár internetes változatának felel meg, vagyis szakképzett könyvtárosok által válogatott, osztályozott és leírással ellátott anyagot tartalmaz. A Biz/ed projektnek van gyarapítási politikája, minősítési szabályzata, osztályozási rendszere és katalogizálási szabványa.

- *Felhasználóoktatás az interneten*

Ahogy az egyetemi hallgatók egyre inkább az interneten keresnek anyagokat, úgy nő a könyvtáros mint közvetítő jelentősége. Természetes, hogy a tájékoztatás és felhasználóoktatás legfőbb közege is az internet lesz. A projekt tagjai a hallgatók és oktatók internetes készségeinek

fejlesztése érdekében önállóan feldolgozható párperces leckéket tartalmazó, ingyenes interaktív kézikönyveket tesznek közzé a világhálón, amelyekből elsajátítható a keresés technikája, valamint megismerhető a világhálón elérhető legfontosabb források szerkezete és tartalmi kínálata. A kézikönyvek követik az ilyen anyagokra kialakult internetdirektívákat, azaz a leírást témánként mintapéldák és gyakorló feladatok követik.

A gyakorlatban bebizonyosodott, hogy a könyvtárosra mindig szükség lesz, ha rendet kell tartani az információk tömegében, mert az információ csak akkor értékes, ha rá lehet találni.

/SHARP, Kate: *Internet librarianship: traditional roles in a new environment.* = IFLA Journal, 27. köt. 2. sz. 2001. p. 78–81./

(Góth László)

A könyvtárközi kölcsönzés és dokumentumszolgáltatás Olaszországban

Mintegy nyolc évvel ezelőtt csak néhány olasz könyvtár volt jelen az interneten, egy-két nagy könyvtárnak volt nyomtatott katalógusa, és a könyvtárközi kölcsönzés rosszul volt megszerveve. Ma már egész más helyzet: több mint 300 könyvtár OPAC-ja érhető el az interneten, és a könyvtárközi kölcsönzés és dokumentumszolgáltatás is rohamosan fejlődik.

A könyvek és folyóiratok lelőhelyének megtalálásához két nagy hálózat áll rendelkezésre. Az egyik az Országos Könyvtári Szolgálat (*Servizio Bibliotecario Nazionale* = SBN), amely a <http://www.sbn.it> címen érhető el. Az SBN a Kulturális és Környezetvédelmi Minisztérium által irányított együttműködés, amelyben több egyetem és regionális központ 1200 könyvtára vesz részt. Online katalógusa kb. 9 millió rekordot tartalmaz. A találati képernyőn azoknak a könyvtáraknak a jegyzéke jelenik meg, amelyekben a keresett dokumentum megtalálható. A kérést azonban egyelőre még a rendszeren kívül kell eljuttatni a küldő könyvtárhoz. Az SBN fő hátránya, hogy nem terjed ki valamennyi könyvtárra. Sokan úgy döntöttek, hogy az SBN helyett inkább kisebb helyi hálózathoz, vagy valamely tematikus alapon szervezett együttműködéshez csatlakoznak. Az Olasz Könyvtárak Egyesületének weboldala nyújthat segítséget (<http://www.aib.it>), amely többek között az olasz online

katalógusok teljes körét, és a legnagyobb egyetemeken található időszak kiadványok jegyzékét is tartalmazza.

A másik lehetőség az *Olasz Meta-OPAC (MAI)* nevű együttműködés, amelyen keresztül egyidejűleg több mint száz egyéni és különálló katalógus kereshető. A MAI-nak két változata van: az egyiken a világ nagy katalógusaiba is el lehet jutni, míg a másikban meghatározott földrajzi régióra, könyvtár típusra vagy dokumentum típusra lehet korlátozni a keresést. Mindkét változatban a találatok nyomán gyorsan el lehet jutni a kiválasztott küldő könyvtár honlapjára.

Bár mindkét rendszer tartalmazza az időszak kiadványok lelőhelyeit is, mégis tanácsosabb a folyóiratok lelőhelyének megtalálásához az *Olasz Országos Folyóirat-katalógust* (<http://www.cib.unibo.it/cataloghi/cat-on-line.html>) használni. Ez az Országos Kutatási Tanács és a Tudományos Információs Intézet egy régebbi együttműködési projektjéből alakult ki, és több mint kétezer könyvtár lelőhelyadatait tartalmazza. Az adatbázis egyik előnye, hogy a bibliográfiai rekordtól könnyen el lehet jutni a folyóiratot tároló könyvtárhoz, és tájékozódni annak könyvtárközi kölcsönzési politikájáról.